

Heeft u ook een kantelmoment gehad in uw boerenleven en wilt u die delen? Neem contact op met kees.vanveluw@wur.nl

Om- of doorschakelen is niet alleen een rationele beslissing, sterker nog, er gaat vaak een diepgaand inzichtmoment aan vooraf. Daarover wordt naar mijn gevoel te weinig gesproken en deze inzichten worden te weinig gedeeld terwijl ze juist zo inspirerend zijn en kunnen helpen om een goede beslissing te maken.

TEKST KEES VAN VELUW | FOTO MART-JAN DE JONG

OMSCHAKELEN IS NIET ALLEEN
EEN RATIONELE BESLISSING

Persoonlijke kantelmomenten inspireren

In het contemplatieve onderwijs, onderwijs gebaseerd op reflectie, worden drie persoonlijkheden centraal gesteld. De eerste is de rationele persoonlijkheid. Dat is iemand die objectief ontwikkelingen beoordeelt en vaak het probleem of de vraag reduceert tot de vraag of iets financieel aantrekkelijk is. Bijvoorbeeld de vraag om wel of niet om te schakelen naar biologische landbouw. De tweede is de sociale persoonlijkheid. Dat is iemand die zijn beslissingen laat hangen van de mensen om hem heen: hun afwijzing of instemming is belangrijk voor de beslissing. De beslissing om te stoppen met spuiten is, zo heeft een collega van mij bij de WUR in een onderzoek gevonden, sterk afhankelijk van de vraag: 'Wat zullen mijn burens er van vinden als ik stop met spuiten?'. De derde persoonlijkheid wordt gevormd door de eigen visie, het eigen gevoel, de eigen intuïtie en idealen. Iedereen heeft deze drie lagen om zich heen. Het zijn als de rokken van een

ui: aan de buitenkant zit de rationele laag, daaronder de sociale laag en diep middenin zit het eigen ik. Het afpellen van die rokken om bij je eigen ik te komen is niet makkelijk. Net als bij het pellen van uien geeft dat nog wel eens een traantje.

Gek geluid. Ik vind dit model fantastisch. Zo is het wel of niet omschakelen naar een duurzamere manier van boeren ook echt een vraag die op alle drie niveaus om reflectie vraagt. Mijn vader had legkippen op de batterij en een koppel scharrelkippen. Als puber raapte ik de eieren en ik voelde aan dat die kippen op de batterij een rotleven hadden vergeleken met de scharrelkippen. De kippen op de batterij maakten een raar geluid dat ik niet hoorde bij de scharrelkippen. Ik begon na te denken over de vraag: 'Wat is nu een goed welzijn voor dieren?'. Volgens mijn vader was het simpel: kippen leggen eieren dus ze zijn gelukkig! Daar

“Plotseling stapte er een geit uit de groep naar voren.”

had ik als puber niet van terug maar de vraag bleef me boeien en dat was een reden om Zoötechniek te gaan studeren aan de WUR. Een bevredigend antwoord vond ik pas toen ik, inmiddels docent bij de vakgroep Alternatieve Landbouw, een les aan het voorbereiden was over Dierenwelzijn en daarbij op een artikel stuitte van Francoise Wemelsfelder over diereigen gedrag. Zij beschreef dat ook dieren die drie lagen van persoonlijkheid hebben. En als een donderslag begreep ik waarom mijn vader maar gedeeltelijk gelijk had. Hij had een fysiologisch dierbeeld: als de kip een ei legt is ze gelukkig. Dat is het rationele of fysiologische 'trucje' van de kip. Maar dat een kip ook een sociaal- en zelfs een persoonlijk ik heeft, zag mijn vader niet. En ik opeens wel: een kip alleen is niet gelukkig en elke kip heeft haar eigen persoonlijkheid. Iedereen die een paar kippen heeft ziet verschil in gedrag tussen de dieren. Dat artikel was voor mij een kantelmoment, een omschakeling. Vanaf toen stond ik anders in mijn schoenen en had ik een ander dier- en mensbeeld.

Inspireren. Nu is mijn omschakelmoment nog niet zo schokkend. Ik heb in de loop der jaren vele omschakelmomenten van boeren verzameld. Het moment waarop 'het binnenste van hun ui' geraakt werd en hun sociale en rationele ik een andere afweging gingen maken. Het zijn momenten die erg inspirerend zijn voor anderen, die zoeken naar een andere invulling van hun boerenleven. Daarom wil ik er een aantal met u delen.

De fazant. 'Ik verbouw aardappelen en elk jaar is de strijd tegen fytoftora heftig. Om te voorkomen dat de schimmel vanuit het blad de knol intrekt, besloot ik

om het gewas dood te spuiten. Dat deed ik vol overgave. Toen ik na twee dagen de percelen inspecteerde vond ik dat het niet voldoende afgestorven was en besloot ik om nog een keer te spuiten. Ik sprong weer op mijn tractor en begon te rijden. Ik naderde het einde van een perceel en zag daar een fazant op haar nest zitten broeden tussen half doodgespoten planten. Ik stopte en keek de fazant aan. De fazant keek mij aan en ik meende in haar ogen verdriet en vertwijfeling te zien: 'Wat doe je me aan met dat gespuit?'. Haar blik raakte me intens. Ik ben naar huis gereden en heb het mijn vrouw verteld. Het kwartje was gevallen'.

 Ik ben naar huis gereden en heb het mijn vrouw verteld, het kwartje was gevallen.

De geit. 'Op een dag kwam er een blinde en autistische jongen met zijn twee begeleiders op bezoek bij mijn geiten. We dachten dat het leuk was om midden tussen de geiten te gaan staan zodat de jongen de geiten echt ontmoette. Maar het ging mis. De jongen wist niet waar hij was, het rook anders, er schuurden dieren langs zijn benen. Hij verloor opeens de controle over zichzelf, hij zakte naar de grond, raakte in paniek en rolde over het stro heen, schreeuwend, met schuim op zijn mond. De geiten stoven geschrokken opzij. De jongen lag stil maar gilde nog wel. Zijn begeleiders stonden vastgenageld aan de grond: wat gebeurt hier? Een paar seconden deed niemand iets. Plotseling stapte er een geit uit de groep naar voren, ging naast de jongen staan, drukte zich zachtjes tegen het liggende lichaam van de jongen aan en begon zacht en vragend te mekkeren. De jongen zag niks maar voelde de warmte van de geit en hoorde het mekkeren. Hij bewoog zijn hand en begon heel weifelend de geit te aaien, eerst zijn kop toen zijn hele lijf, de geit bleef zachtjes mekkeren en vragen. Binnen een minuut was de jongen weer bij zinnen, hij ging weer staan en alle geiten kwamen weer om hem heen. De sfeer was totaal omgeslagen, iedereen was weer gelukkig'.

Vanaf dat kantelmoment besloot de boer om zijn oude geiten niet meer af te voeren. Ze mogen gewoon op het bedrijf blijven totdat ze van ouderdom op sterven. ■

Ir Kees van Veluw is werkzaam bij het LBI en de WUR

Workshop Biokennisweek

Laat je inspireren

Er zijn dit jaar veel workshops over omschakelen

Denk daarbij aan workshop 6, 8, 10, 11, 12, 23, 31, 51, 52, 53, 54, 55, 56 enzovoort.

Kijk voor alle informatie op het Biokennis-katern vanaf pagina 21, of op www.bio-beurs.nl